

УДК 378:355.5

DOI 10.59226/3041-1971.1.2025.59-69

КІЗЯН Руслан Володимирович

кандидат наук з державного управління, начальник факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0009-0005-8980-4391

СОВІНСЬКИЙ Сергій Євгенович

т.в.о. начальника кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0009-0004-4238-7589

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ПОЛЬОВИХ ЗАНЯТЬ

У статті зазначено, що за результатами проведеного дослідження встановлено потреби основних груп стейкхолдерів у вдосконаленні практичних навичок здобувачів вищої військової освіти Національної гвардії України першого (бакалаврського) рівня. З'ясовано необхідність зосередження основної уваги на військово-професійній складовій освітнього процесу в сучасних умовах збройного протистояння російській агресії та спроможності здобувачів вищої військової освіти, як майбутніх офіцерів, ефективно керувати підлеглим особовим складом і успішно виконувати поставлені бойові завдання з урахуванням передового досвіду ведення бойових дій. Необхідною умовою цього є набуття здобувачами вищої освіти визначених професійними стандартами компетентностей. Зокрема, здатності планувати, організовувати і вести бій підрозділом, застосовувати тактичні прийоми спеціальних дій (операцій) військових формувань із правоохоронними функціями в різних умовах. Обґрунтовано теоретичні засади та запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення умов формування означених компетентностей у освітньому процесі з використанням комплексних тактичних занять та двобічних тактичних навчань. Акцентовано увагу на вмінні майбутніх офіцерів грамотно планувати та ефективно керувати діями підлеглих.

Ключові слова: професійна компетентність; здобувачі вищої освіти; майбутні офіцери; комплексне тактичне заняття; двобічне тактичне навчання; управління діями підрозділів у ході ведення бою.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [1] одним із завдань НГУ є участь у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Успішне виконання бойових (спеціальних) завдань підрозділами та частинами Національної гвардії України ґрунтується на вмінні керівництві підпорядкова-

ними силами та засобами командирами всіх рівнів. Особливої значущості вміле керівництво військами набуває в умовах сьогодення під час повномасштабної збройної агресії російської федерації проти нашої держави для успішного виконання поставлених бойових завдань, забезпечення боєздатності підпорядкованих підрозділів та збереження життя і здоров'я особового складу. Провідна роль у цьому належить офіцерським кадрам, основним джерелом

комплектування яких є вищі військові навчальні заклади (ВВНЗ). Отже, від якісної підготовки здобувачів вищої освіти, як майбутніх командирів, здобуття ними необхідних професійних компетентностей під час навчання залежить успішне ведення бою підрозділами Національної гвардії України та виконання поставлених бойових завдань на тактичному рівні.

Освітньо-професійні програми Київського інституту Національної гвардії України передбачають набуття здобувачами вищої освіти відповідних компетентностей щодо планування, організації та ведення бою, а також застосування тактичних прийомів спеціальних дій (операцій).

Зокрема, освітньо-професійна програма «Управління підрозділами оперативного призначення Національної гвардії України» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає набуття спеціальної (фахової, предметної) компетентності «СК 2. Здатність планувати, організовувати і вести бій підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України)» [2], яка визначена Стандартом [4]. Крім того, освітньо-професійна програма «Забезпечення державної безпеки підрозділами Національної гвардії України» першого (бакалаврською) рівня вищої освіти передбачає набуття спеціальної (фахової, предметної) компетентності «СК 05. Здатність застосовувати тактичні прийоми спеціальних дій (операцій) державних органів спеціального призначення й військових формувань з правоохоронними функціями в різних умовах функціонування» [3], яка також визначена відповідним Стандартом [5]. Аудиторні заняття із використанням систем імітаційного моделювання бойових дій сприяють набуттю певних знань і навичок у формуванні компетентностей із планування, організації та ведення бою, однак провідна роль у їх формуванні належить практичним заняттям під час комплексних польових занять, які надають можливість опанувати необхідні практичні навички в умовах, максимально наближених до виконання бойових завдань.

Тому актуальною проблемою постає необхідність формування здатності організовувати та здійснювати управління діями підрозділів в ході бою, як професійної компетентності, шляхом упровадження в освітній процес комплексного тактичного навчання, зокрема двобічного тактичного навчання.

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій підтверджує актуальність під час воєнного

стану формування компетентностей здобувачів вищої військової освіти щодо управління діями підрозділів у ході ведення бою. Зокрема, формування готовності майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності досліджували М. М. Медвідь, В. О. Криворучко, М. М. Гаврищук, А. М. Ніконенко, М. В. Семенов [6], А. А. Плаксін [7], А. А. Курбатов [8], які акцентували увагу на необхідності вдосконалення професійної підготовки щодо формування готовності майбутніх офіцерів до ведення бойових дій, необхідності вивчення та впровадження бойового досвіду в ході польових занять, застосування контекстного підходу у підготовці майбутніх офіцерів до ведення бойових дій. І. Лопаткін, Я. Кіцай присвятили свої дослідження методиці проведення комплексних практичних занять з курсантами [9]. Є. О. Черновол та П. О. Сливенко проводили наукову розвідку з питань підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів у реаліях війни [10]. Дослідженню методології, теорії і методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів присвятив свою монографію О. С. Капінус [11]. Проте вважаємо, що аспект удосконалення формування здатності організовувати та забезпечувати управління діями підрозділів в ході ведення бою під час комплексних польових занять та двобічного тактичного навчання залишився майже не дослідженим.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності вдосконалення умов формування компетентностей майбутніх офіцерів організувати та забезпечувати управління діями підрозділів в ході ведення бою та виробленні методичних рекомендацій щодо створення цих умов під час комплексних польових занять.

Виклад основного матеріалу. Директива командувача НГУ від 22.11.2023 № Д-300 «Про організацію підготовки Національної гвардії України у 2025 році» [12] передбачає, що основні зусилля під час підготовки у вищих військових навчальних закладах необхідно зосередити, зокрема, на підвищення рівня практичної підготовки та готовності до професійної діяльності з урахуванням потреб інтеграції в НАТО, досвіду ведення бойових дій ЗСУ та інших складових сил оборони України. Індивідуальну підготовку військовослужбовців спрямувати на вивчення порядку (процедур) планування бою (дій), підготовки підрозділів до бою (дій) та управління ними під час їх ведення – всіма офіцерами. Основним видом практичних занять вважати комплексні заняття та попутне фізичне тренування.

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання «Як Ви вважаєте, чи достатньо у Вашій підготовці практичних занять?» (щодо спеціальності 251 «Державна безпека»)

У Київському інституті Національної гвардії України приділяється достатня увага цим формам занять у поєднанні з удосконаленням залученої НМТБ. Однак опитування основних груп стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти інституту та роботодавців) за підсумками 2023–2024 навчального року, яке було проведено у квітні 2024 року, засвідчує необхідність удосконалення практичних польових занять [13].

Зокрема, на запитання «На Вашу думку, які компетентності повинні бути сформовані у Вас, щоб бути готовим до діяльності за освітньою програмою?» здобувачі вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 251 «Державна безпека» вказують: набуття достатнього рівня фізичної підготовки; поглиблення знань про тактику дій та озброєння. На запитання «Як Ви вважаєте, чи достатньо у Вашій підготовці практичних занять?» респонденти вказали, що кількість практичних занять необхідно збільшити – 59,5 %; кількість практичних занять потрібно збільшувати, щоб стати професіоналом своєї справи – 7,9 % опитаних вказали, як свої варіанти відповіді (рис. 1).

Відповідаючи на подібні запитання, здобувачі вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої

освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» вказують такі компетентності: знання тактики, застосування БПЛА та озброєння, яке застосовується на полі бою; збільшення кількості занять із вогневої, інженерної підготовки, військової топографії, тактичної медицини; під час проведення занять акцентувати на фізичній підготовці та знаннях, потрібних для професійної діяльності. Серед опитаних стверджували, що кількість практичних занять необхідно збільшити – 44,7% (рис. 2).

Відповідаючи на запитання «Ваші пропозиції щодо вдосконалення організації освітнього процесу у Вашому закладі вищої освіти?», респонденти переважно пропонують збільшити кількість військових дисциплін, поєднаних із практичним закріпленням матеріалу, залучати до освітнього процесу більше інструкторів-практиків з бойовим досвідом та збільшити кількість виїзних практичних занять із залученням новітнього озброєння та матеріально-технічного забезпечення.

Крім того, результати опитування представників роботодавців на запитання «Враховуючи Ваш практичний досвід, чи є необхідність змінювати форми та методи навчання для реалізації освітніх компонентів (навчальних дисциплін) науково-педагогічними

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання «Як Ви вважаєте, чи достатньо у Вашій підготовці практичних занять?» (щодо спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)»)

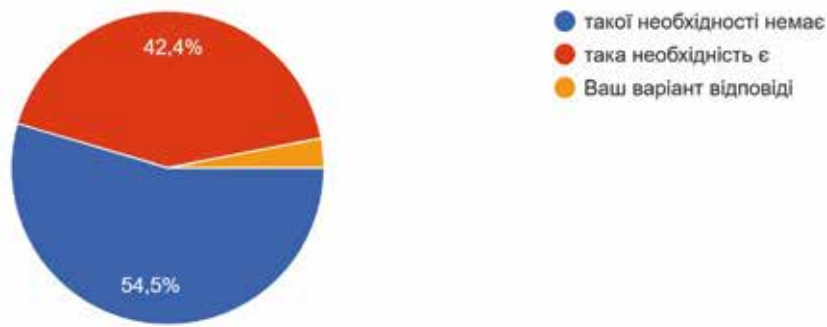

Рис. 3. Розподіл відповідей на запитання «Враховуючи Ваш практичний досвід, чи є необхідність змінювати форми та методи навчання для реалізації освітніх компонентів (навчальних дисциплін) науково-педагогічними працівниками?»

працівниками?» підтвердили, що така необхідність є – 42,4 % (рис. 3).

Відповідаючи на запитання «Ваші пропозиції щодо вдосконалення організації освітнього процесу у закладі вищої освіти» представники роботодавців внесли пропозиції щодо збільшення практичних занять і практик у військових частинах; приділення більше уваги практичній підготовці.

Вимогами наказу Міністра оборони України від 15.02.2024 № 120 «Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти» [14] передбачено, що практична підготовка здобувачів освіти є обов'язковим компонентом освітньої програми, що спрямований на набуття здобувачами освіти професійних компетентностей та передбачає оволодіння здобувачами освіти сучасними методами і формами організації управління військовими підрозділами, експлуатації та бойового застосування озброєння та військової техніки у сфері їх майбутньої службової діяльності; формування у здобувачів освіти професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень у реальних умовах під час провадження конкретної службової діяльності. Цим наказом передбачено, зокрема, такі форми занять як тактичне заняття та двобічні тактичні навчання.

Тому, з огляду на вимоги керівних документів, вважаємо, що тактичне заняття доцільно проводити за темою «Комплексне тактичне заняття», яке в поєднанні з двобічним тактичним навчанням при максимальному залученні викладацько-інструкторського складу з навчальних дисциплін військово-професійного спрямування та використанням наявної НМТБ

дозволяє провести його в умовах екстремальних навантажень, максимально наближених до бойових. Особливо актуально такі навчання проводити із здобувачами випускного курсу з упровадженням в ході занять актуального бойового досвіду, що найефективніше створює умови формування здатності організації, планування та управління діями підрозділу тактичного рівня в ході бою.

Комплексне тактичне заняття з планування та управління діями підрозділу в ході бою доцільно проводити під час планових комплексних польових занять на завершальному етапі навчання для вдосконалення умов формування означеної компетентності, враховуючи весь комплекс набутих військово-професійних знань та навичок із навчальних дисциплін загальної тактики, основ військового управління, розвідки, застосування БПЛА та БАК підрозділами оперативного призначення, організації військового зв'язку, інженерної підготовки, бойової системи виживання воїнів, військової топографії, автомобільної техніки, радіаційного, хімічного та біологічного захисту підрозділів та інших, а також отриманого досвіду в ході військового стажування.

Організація проведення комплексного тактичного заняття.

Заняття доцільно проводити у складі штатних навчальних груп здобувачів вищої освіти, оскільки за тривалий період спільного навчання вони достатньо розуміють якості кожного, мають певний рівень психологічної згуртованості, що позитивно впливає на якість досягнення мети даних занять. Кожна навчальна група бере участь у занятті як умовний взвод оперативного призначення. Крім того, до комплексних тактичних занять доцільно залучати максимально можливу кількість викладацько-інструкторського складу, який здійснює викладання згаданих

дисциплін із використанням повного спектру наявної НМТБ: страйкбольної зброї, засобів лазерної імітації бою «Лазертаг», учбових мін, димових гранат, приладів нічного бачення, тепловізорів, беспілотних летальних апаратів, засобів зв'язку, РЕР та РЕБ, а також наявної автомобільної та бронетехніки, тощо. Викладацько-інструкторський склад кафедр разом із офіцерами курсової ланки пропорційно закріплюється за навчальними групами; проводить заходи з їх підготовки, контролює дії та дотримання заходів безпеки, здійснює аналіз дій та бере участь у підбитті підсумків заняття. За кожною навчальною групою доцільно закріпити не менш як 4 викладачів, інструкторів або курсових офіцерів. Крім того, від викладацько-інструкторського складу призначаються умовні диверсійно-розвідувальні групи противника з обов'язковим включенням до їх складу операторів БПЛА, які протягом всього заняття здійснюють вплив на дії умовних взводів згідно із спланованими заходами нарощування обстановки. Саме такий потужний кількісний та якісний склад викладацько-інструкторського складу дає змогу якісно проводити навчання та охоплювати належною увагою кожного курсанта.

Залежно від наявної НМТБ, тривалості комплексних польових занять, відведеного бюджету часу на комплексне тактичне заняття та наявної кількості викладацько-інструкторського складу це заняття доцільно проводити на двох основних локаціях:

- 1) дії на тактополі;
- 2) дії в урбанізованій місцевості.

Залучені до занять науково-педагогічні працівники ставлять завдання навчальним групам, максимально наближені до бойових умов. Усі навчальні питання протягом усього комплексного тактичного заняття відпрацьовуються на єдиному тактичному фоні. Під час комплексного тактичного заняття на кожній локації, ділянці місцевості в ході маршу та нічного відпочинку проводиться тренування з евакуації поранених з поля бою, бойової машини, автомобіля, траншеї (окопу) (при цьому, в усіх випадках, під час евакуації пораненого, керівники заняття перевіряють особовий склад щодо питань прикриття військовослужбовців: того, який надає допомогу, та того, кому надається допомога); тренується протидія засідкам противника, подолання навчальних інженерних загороджень (МОН-50 з комплексу страйкбольного обладнання, тощо) та, залежно від пори року, подолання водних перешкод. Заняття су-

проводжуються постійним використанням БПЛА, який імітує літальний засіб противника, проводяться скиди імітаційних засобів ураження (страйкбольні гранати).

Значна увага приділяється психологічній готовності до ведення бойових дій за рахунок застосування імітаційних засобів (вибухових пакетів, димів). Зокрема, доцільно імітувати захоплення курсантів «в полон»: на ділянці місцевості, де проводиться заняття, група інструкторів імітує дії ДРГ, під час яких з дотриманням заходів безпеки здійснюється захоплення 1–2 курсантів, яких за допомогою ременів, шнурків фіксують, після цього вивозять (виносять) на невідому територію і розміщують з закритими очима на 3–4 години без їжі і води, проводять «допит» без застосування фізичного насильства.

Харчування особового складу протягом трьох діб здійснюється виключно сухим пайком. У ході занять передбачається відпочинок, але не більш як 4 години на добу, тобто здійснюється перевірка на витривалість з урахуванням умов, наближених до бойових.

Відпрацювання комплексного тактичного заняття здійснюється трьома етапами.

I етап – підготовчий.

Напередодні занять науково-педагогічні працівники проводять рекогносцировку місцевості; завчасно готується необхідна кількість топографічних карт та схем певної місцевості масштабу від 1:1000 до 1:25000, інформаційних носіїв використання таких платформ, як ІКС «Дельта», «Кропива» (планшети і ноутбук на кожен групу) та терміналу супутникового зв'язку системи «Старлінк»; складається умовна тактична обстановка та готуються навчальні бойові накази (розпорядження) окремо кожній навчальній групі.

Напередодні комплексного тактичного заняття особовий склад умовних взводів вводиться в тактичну обстановку, перевіряється готовність курсантів до занять, доводяться заходи безпеки.

II етап – безпосереднє проведення комплексного тактичного заняття.

У ході заняття кожна навчальна група послідовно відпрацьовує такі навчальні питання:

День 1-й.

підйом по тривозі, розосередження особового складу з пункту тимчасової дислокації (казарми) та його переміщення до вихідного пункту;

отримання навчального бойового наказу (розпорядження) на марш та оборонний бій, прийняття рішення на марш;

здійснення маршу на визначений рубіж оборони та обладнання взводного опорного пункту;

прийняття рішення на ведення оборонного бою, порядок проведення брифінгу та постановки задач;

отримання однією з навчальних груп навчального бойового наказу (розпорядження) на наступальний бій, прийняття рішення на наступальний бій, порядок проведення брифінгу та постановки задач;

організація безпосередньої та сторожової охорони в районах зосередження (на взводних опорних пунктах) в нічних умовах.

День 2-й:

двобічне тактичне навчання;

отримання іншою навчальною групою навчального бойового наказу (розпорядження) на наступальний бій, прийняття рішення на наступальний бій, порядок проведення брифінгу та постановки задач; двобічне тактичне навчання.

День 3-й:

передислокація на навчальну урбанізовану місцевість, отримання навчальних бойових наказів (розпоряджень) на оборонний (наступальний) бій; прийняття відповідних рішень із використанням аналогічної навчально-матеріальної бази;

відпрацювання оборони будівлі, штурму будівлі; зачистка населеного пункту з використанням бронетехніки (за наявності декількох будівель), зачистка будівлі;

повернення навчальних груп у пункт тимчасової дислокації (казарму), загальне підбиття підсумків комплексного тактичного заняття.

Розглянемо послідовно особливості відпрацювання кожного навчального питання на фоні тактичної обстановки: особовий склад курсу в складі умовної роти оперативного призначення перебуває після закінчення бойового злагодження в пункті тимчасової дислокації в готовності до здійснення маршу у визначений район для виконання бойових завдань. Штат роти складається з умовних взводів оперативного призначення (навчальних груп), засоби захисту та озброєння штатні з використанням системи імітації бою «Лазертаг»; кожний взвод забезпечується засобами зв'язку (в тому числі терміналом супутникового зв'язку системи «Старлінк») з картою зв'язку та таблицею умовних сигналів, оргтехнікою (ноутбук та планшети), БПЛА, прибором нічного бачення, тепловізором, біноклем, засобами РЕР та імітації (дими, взривпакети, тощо), визначеним комплектом карт та схем із письмовими приладдями; сухим пайком на 3

добі, а також додатковим обладнанням (генератор, палатка УСТ-56 з розкладними ліжками на 50% особового складу та піч польова залежно від пори року, бажано комплект польових меблів). Додаткове обладнання підвозять уже безпосередньо в район зосередження (взводний опорний пункт). Кожній групі надається по одній одиниці автотехніки та бронетехніки з водієм (механіком-водієм).

День 1-й.

Підйом по тривозі та розосередження особового складу з пункту тимчасової дислокації (казарми) здійснюється з надходженням розвідувальних даних про імовірний повітряний удар противника. Після чого особовий склад переміщується з використанням автомобільної техніки до вихідного пункту здійснення маршу.

На вихідному пункті проводиться орієнтування особового складу на місцевості, видається навчальний бойовий наказ (розпорядження) на здійснення маршу на визначений рубіж оборони та обладнання взводного опорного пункту; курсанти відпрацьовують рішення на здійснення маршу в пішому порядку в умовах імовірної зустрічі з противником на тактополі з використанням карт, оверлеїв, ІКС «Дельта» («Кропива») з використанням стандарту операційних процедур НАТО Troop Leading Procedures (TLP); доповідають своє рішення викладачу та здійснюють марш у пішому порядку з указанного вихідного пункту на визначений рубіж оборони із веденням аеророзвідки маршруту руху та спостереженням за повітряною обстановкою з метою уникнення ураження БПЛА противника. Під час здійснення маршу вдосконалюються та одночасно перевіряються такі навички: орієнтування на місцевості, рух за азимутом; виконання завдань у складі двійки-трійки; встановлення зв'язку з кореспондентом; дії за сигналами оповіщення; надання медичної допомоги.

Під час маршу згідно з планом ввідних відпрацьовується подолання навчальних інженерних загорожень та дії на замінованій ділянці місцевості при виявленні мін і вибухонебезпечних предметів, подолання зараженої ділянки місцевості, протидія БПЛА противника, який здійснює скиди навчальних боеприпасів (страйкбольних гранат), дії у разі потрапляння в засідку та раптового вогневого контакту з противником.

З прибуттям на рубіж оборони облаштовується взводний опорний пункт, зокрема із використанням імітаційних інженерних засобів; удосконалюються

та одночасно перевіряються такі навички: організація охорони, спостереження за визначеними секторами, противником і місцевістю, у тому числі повітряне спостереження; дії за сигналами оповіщення, порядок комунікації та дублювання команд із використанням засобів радіозв'язку; дорозвідка та вивчення місцевості з використанням БПЛА, підступів до бойових позицій відділень; визначення орієнтирів і відстаней до них, складання карток вогню; розгортання постів РЕР; здійснюється прийняття рішення на ведення оборонного бою, його відпрацювання з використанням карт, оверлеїв, ІКС «Дельта» («Кропива»); викладацько-інструкторський склад проводить дебрифінг із кожною групою з питань здійснення маршу і обладнання взводного опорного пункту.

Після цього одна з навчальних груп проводить брифінг та видачу навчального бойового наказу (розпорядження) на наступальний бій із визначенням імовірного квадрату оборони противника (іншої навчальної групи), додається одиниця бронетехніки (БТР, БМ). Курсанти приймають рішення на наступальний бій з використанням карт, оверлеїв, ІКС «Дельта» («Кропива») з використанням стандарту операційних процедур НАТО Troop Leading Procedures (TLP) та у визначений час доповідають своє рішення графічно, після його затвердження викладачем оформлюють бойовий наказ.

Під час нічного відпочинку проводяться заходи підготовки до наступального бою, здійснюється двозмінна охорона місця розташування (друга зміна відпочиває), проводиться обслуговування засобів зв'язку, імітаційних засобів ведення бою з використанням генераторів (в холодну пору року із використанням УСТ-56, засобів обігріву). ДРГ умовного противника здійснюють спроби раптового нападу на район розташування кожної групи.

День 2-й.

Проводиться двобічне тактичне навчання двох навчальних груп: ведення наступального та оборонного бою з використанням імітаційних комплектів «ЛазерТаг», БПЛА, засобів РЕР, димів, бронетехніки групою наступу (БТР, БМ). Удосконалюються та одночасно перевіряються такі навички: дії у складі бойових груп, розподіл обов'язків між курсантами в бойових групах під час наступу з використанням бронетехніки, порядок посадки та спішування з неї, розгортання в бойові порядки; виконання завдань у складі двійки-трійки; зачистка траншей; зайняття взводного опорного пункту; порядок на-

дання медичної допомоги та евакуації поранених, в тому числі з використанням бронетехніки; управління особовим складом в обороні; маневр силами та маневр вогнем підрозділу. Після цього проводиться дебрифінг окремо з кожною групою наступального (оборонного) бою із залученням усього викладацько-інструкторського складу; повернення групи наступу в район зосередження (на власний взводний опорний пункт).

Здійснюється видача навчального бойового наказу (розпорядження) на наступальний бій (брифінг) протилежній навчальній групі. Курсанти цієї групи (груп) приймають рішення на наступальний бій. Аналогічним порядком у визначений час здійснюється доповідь викладачу прийнятого рішення, оформлення бойового наказу. Проводиться двобічне тактичне навчання двох навчальних груп. Після проведення дебрифінгу здійснюється повернення групи наступу в район зосередження (на власний взводний опорний пункт). Так само організовується другий нічний відпочинок.

День 3-й.

Проводиться передислокація навчальних груп на урбанізовану місцевість, отримання навчальних бойових наказів (розпоряджень) на оборонний (наступальний) бій у населеному пункті; здійснюється прийняття курсантами рішень та їх затвердження викладачами. Одночасно здійснюється демонтаж палаток, додаткового обладнання на тактополі та їх переміщення до пункту тимчасової дислокації.

Почергово навчальними групами відпрацьовуються оборона будівлі, штурму будівлі з використанням страйкбольної зброї (засобів імітації бою «ЛазерТаг» залежно від пори року); зачистка будівлі, зачистка навчальних елементів населеного пункту з використанням бронетехніки. Вдосконалюються та одночасно перевіряються такі навички:

оборона будівлі: зайняття оборони, облаштування вогневих позицій, визначення секторів стрільби та відпрацювання карток вогню; організація зв'язку; ведення спостереження; управління оборонним боєм, зміна вогневих позицій;

штурм будівлі: підготовка штурму, в тому числі проведення аерозвідки; організація зв'язку; порядок підходу до будівлі (з використанням димів), дії в складі штурмової групи та групи вогневого прикриття; дії в будівлі (порядок входу в будівлю, порядок огляду кімнат, дії на сходах, дії при виявленні вибухонебезпечних перешкод); порядок ведення вогню,

надання медичної допомоги та евакуація поранених, в тому числі з використанням бронетехніки;

зачистка будівлі: аналогічним способом без двостороннього контакту;

зачистка населеного пункту з використанням бронетехніки (за наявності декількох будівель): зайняття вихідного рубежу, організація зв'язку; пересування в населеному пункті у взаємодії з бронетехнікою (подолання доріг, перехресть), порядок підходу до будівель у складі штурмової групи та групи вогневого прикриття; дії в будівлі (порядок входу в будівлю, порядок огляду кімнат, дії на сходах, дії при виявленні вибухонебезпечних перешкод) без двостороннього контакту; доставка боеприпасів; надання медичної допомоги та евакуація поранених, у тому числі з використанням бронетехніки.

Проводиться дебрифінг дій в урбанізовані місцевості після відпрацювання кожного навчального питання кожною групою із залученням всього викладацько-інструкторського складу, проводиться повернення всіх навчальних груп у пункт тимчасової дислокації (казарму).

III етап – підсумковий.

Проведення дебрифінгу виконання навчально-бойового завдання, загальне підбиття підсумків комплексного тактичного заняття із виставленням оцінок кожному здобувачу вищої освіти; обслуговування імітаційних засобів ведення бою «ЛазерТаг» та іншої НМТБ; обслуговування техніки.

Отже, комплексне тактичне заняття на завершальному етапі навчання майбутніх офіцерів Національної гвардії України завдяки динаміці, максимальному охопленню навчальних дисциплін та достатній кількості викладацько-інструкторського складу створює максимально наближені до бойових необхідні умови формування професійних компетентних майбутніх офіцерів НГУ, зокрема здатності організувати та здійснювати управління діями підрозділів у ході ведення бою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження актуалізовано і розглянуто шляхи формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів Національної гвардії України щодо здатності організації, планування та управління діями підрозділу тактичного рівня в ході ведення бою; запропоновано рекомендації з організації проведення комплексного тактичного заняття та двобічного тактичного навчання як одних з найважливіших форм занять

для формування означених професійних компетентностей.

Подальші дослідження може бути спрямовано на урізноманітнення способів проведення комплексного тактичного навчання, поєднання його на фоні єдиної тактичної обстановки із застосуванням озброєння (проведення навчальних стрільб), в тому числі групової зброї, використанням бронетехніки; адаптації відповідного заняття, зважаючи на рівень засвоєних знань та вмінь, до впровадження із здобувачами вищої освіти першого, другого та третього років навчання.

Список використаних джерел

1. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

2. Освітньо-професійна програма «Управління підрозділами оперативного призначення Національної гвардії України». Рівень вищої освіти перший (бакалаврський). Київ-2023. *Київський інститут Національної гвардії України*, вебсайт. URL: <https://kingu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/ОПП-253.pdf> (дата звернення: 12.02.2025).

3. Освітньо-професійна програма «Забезпечення державної безпеки підрозділами Національної гвардії України». Рівень вищої освіти перший (бакалаврський). Київ-2023. *Київський інститут Національної гвардії України*, вебсайт. URL: <https://kingu.edu.ua/specialnosti-ta-osvitni-programi/> (дата звернення: 12.02.2025).

4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для першого (бакалаврською) рівня вищої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 жовтня 2018 р. № 1168. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/253-Viysk.upr-bak.31.01.22.pdf> (дата звернення: 12.02.2025).

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 251 Державна безпека для першого (бакалаврською) рівня вищої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 р. № 996. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2023/16.08.2023/251-Derzhavna.bezpeka-996.vid.16.08.2023.pdf> (дата звернення: 12.02.2025).

6. Медвідь М. М., Криворучко В. О., Курбатов А. А., Гавришук М. М., Ніконенко А. М., Семенов М. В. Вивчення та впровадження бойового досвіду як передумова формування готовності майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*, 2023. Вип. 4. С. 66–74. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-4-66-74>.

7. Курбатов А. А., Плаксін А. А. Контекстний підхід у підготовці майбутніх офіцерів НГУ до ведення бойових дій в умовах вищого військового навчально-го закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. Випуск 34. С. 178–184. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34>.

8. Курбатов А. А. Удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів НГУ щодо формування їх готовності до ведення бойових дій. *Молодь і ринок*. 2023. № 6–7 (214–215). С. 158–162. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.282450>.

9. Лопаткін І., Кіцай Я. Методика проведення комплексних практичних занять з курсантами четвертого курсу на кафедрі вогневої та тактико-спеціальної підготовки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 22(3). 2021. С. 113–123. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v22i3.516>.

10. Черновол Є. О., Сливенко П. О. Щодо підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів у реаліях війни (українська відповідь на виклики часу). *Академічні візії. Секція «Освіта/Педагогіка»*. 2023. Випуск 17. URL: <https://zenodo.org/records/7739419> (дата звернення: 12.02.2025).

11. Капінус О. С. Методологія, теорія і методика формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних сил України: монографія. Вид. О. О. Євенок. Житомир, 2020. 600 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722944/1/Капінус_О.С._Монографія_суб'єктність.pdf (дата звернення: 12.02.2025).

12. Про організацію підготовки Національної гвардії України у 2025 році: Директива командувача Національної гвардії України від 22 листопада 2023 р. № Д-300.

13. Опитування стейгхолдерів за 2024 рік. *Київський інститут Національної гвардії України*, вебсайт. URL: <https://kingu.edu.ua/opituvannya-stejkgolderiv/> (дата звернення: 12.02.2025).

14. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони Украї-

ни, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти: Наказ Міністра оборони України від 15 лютого 2024 р. № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

References

1. Pro Natsional'nu hvardiyu Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 13 bereznya 2014 roku № 876-VII [On the National Guard of Ukraine: Law of Ukraine № 876-VII of March 13, 2014.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> [in Ukrainian].

2. Osvitn'o-profesiyna prohrama «Upravlinnya pidrozdilamy operatyvnoho pryznachennya Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny». Riven' vyshchoyi osvity pershyy (bakalavrs'kyy). Kyiv-2023 [Educational and professional program «Management of operational units of the National Guard of Ukraine». First level of higher education (bachelor's degree). Kyiv-2023]. *Kyyivs'kyi instytut Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny, veb sayt*. URL: <https://kingu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/OPII-253.pdf> [in Ukrainian].

3. Osvitn'o-profesiyna prohrama «Zabezpechennya derzhavnoyi bezpeky pidrozdilamy Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny». Riven' vyshchoyi osvity pershyy (bakalavrs'kyy). Kyiv-2023 [Educational and professional program «Ensuring state security by units of the National Guard of Ukraine». First level of higher education (bachelor's degree). Kyiv-2023]. *Kyyivs'kyi instytut Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny, veb sayt*. URL: <https://kingu.edu.ua/specialnosti-ta-osvitni-programi/> [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennya standartu vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 253 «Viys'kove upravlinnya (za vydamy zbroynykh syl)» dlya pershoho (bakalavrs'koyu) rivnya vyshchoyi osvity»: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 29 zhovtnya 2018 r. № 1168 [On approval of the standard of higher education in specialty 253 «Military management (by types of armed forces)» for the first (bachelor's) level of higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated October 29, 2018 № 1168]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzheni.Standarty/01/31/253-Viysk.uprbak.31.01.22.pdf> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennya standartu vyshchoyi osvity zi spetsial'nosti 251 Derzhavna bezpeka dlya pershoho (bakalavrs'koyu) rivnya vyshchoyi osvity»: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 16 serpnia 2023 r. № 996 [On approval of the higher education stan-

dard in specialty 251 State Security for the first (bachelor's) level of higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 16, 2023 No. 996]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/16.08.2023/251-Derzhavna.bezpeka-996.vid.16.08.2023.pdf> [in Ukrainian].

6. Medvid', M. M., Kryvoruchko, V. O., Kurbatov, A. A., Havryshchuk, M. M., Nikonenko, A. M., Semenov, M. V. (2023). Vychennya ta vprovadzhennya boyovoho dosvidu yak peredumova formuvannya hotovnosti maybutnikh ofitseriv do sluzhbovo-boyovoyi diyal'nosti [Study and implementation of combat experience as a prerequisite for the formation of readiness of future officers for service and combat activities]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Seriya «Pedahohichni nauky»*. Vyp. 4. S. 66–74. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-4-66-74> [in Ukrainian].

7. Kurbatov, A. A., Plaksin, A. A. (2024). Kontekt-snyy pidkhid u pidhotovtsi maybutnikh ofitseriv NHU do vedennya boyovykh diy v umovakh vyshchoho viys'kovoho navchal'noho zakladu. [Contextual approach in training future officers of the NGU for conducting combat operations in the conditions of a higher military educational institution]. *Vytoky pedahohichnoyi maysternosti*. Vypusk 34. S. 178–184. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34> [in Ukrainian].

8. Kurbatov, A. A. (2023). Udoskonalennya profesiynoyi pidhotovky maybutnikh ofitseriv NHU shchodo formuvannya yikh hotovnosti do vedennya boyovykh diy. [Improving the professional training of future officers of the National Guard in terms of forming their readiness for combat operations]. *Molod' i rynok*. № 6–7 (214–215). S. 158–162. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.282450> [in Ukrainian].

9. Lopatkin, I., Kitsai, Y. (2021). Methodology for conducting comprehensive practical classes with fourth-year cadets at the Department of Fire and Tactical-Special Training [Metodyka provedennya kompleksnykh praktychnykh zanyat' z kursantamy chetvertoho kursu na kafedri vohnevoyi ta taktyko-spetsial'noyi pidhotovky]. *Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences. veb-sayt*. 22(3). S. 113–123. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v22i3.516> [in Ukrainian].

10. Chernovol, YE. O., Slyvenko, P. O. (2023). Shchodo pidvyshchennya efektyvnosti profesiynoyi pidhotovky maybutnikh ofitseriv u realiyakh viyny (ukrayins'ka vidpovid' na vyklyky chasu). [On increasing the

effectiveness of professional training of future officers in the realities of war (Ukrainian response to the challenges of the time)]. *Akademichni viziyyi. Sektsiya «Osvita/Pedahohika»*. Vypusk 17. URL: <https://zenodo.org/records/7739419> [in Ukrainian].

11. Kapinus, O. S. (2020). Metodolohiya, teoriya i metodyka formuvannya profesiynoyi sub'yektnosti maybutnikh ofitseriv Zbroynykh syl Ukrayiny [Methodology, theory and techniques of forming professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine]: monohrafiya. Vyd. O. O. Yevenok. Zhytomyr, 600 s. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722944/1/Капінус_О.С._Монографія_суб'єктність.pdf [in Ukrainian].

12. Pro orhanizatsiyu pidhotovky Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny u 2025 rotsi: Dyrektyva komanduvacha Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny vid 22 lystopada 2023 r. № D-300 [On the organization of training of the National Guard of Ukraine in 2025: Directive of the Commander of the National Guard of Ukraine dated November 22, 2023 № D-300] [in Ukrainian].

13. Stakeholder survey for 2024. [Opytuvannya stejkholderiv za 2024 rik]. *Kyyivs'kyi instytut Natsional'noyi hvardiyi Ukrayiny, veb-sayt*. URL: <https://kingu.edu.ua/opituvannya-stejkholderiv/> [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro osoblyvosti orhanizatsiyi osvith'oho protsesu u vyshchyykh viys'kovyykh navchal'nykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrayiny, viys'kovyykh navchal'nykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoyi osvity, zakladakh fakhovoyi peredvyshchoyi viys'kovoyi osvity: Nakaz Ministra oborony Ukrayiny vid 15.02.2024 №120 [On approval of the Regulation on the peculiarities of the organization of the educational process in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine, military training units of higher education institutions, institutions of professional pre-higher military education: Order of the Minister of Defense of Ukraine dated February 15, 2024 № 120]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text> [in Ukrainian].

Kizán Ruslan

Candidate of Sciences in Public Administration,
Head of the Faculty of Service
and Combat Activities Kyiv Institute
of the National Guard of Ukraine

Sovinskyi Serhii

Acting Head of the Department
of Tactics and Tactical Special Training
of the Kyiv Institute
of the National Guard of Ukraine

FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE OFFICERS OF THE NGU DURING COMPREHENSIVE FIELD TRAINING

The results of the study identified the needs of the main groups of stakeholders in improving the practical skills of applicants for higher military education of the National Guard of Ukraine at the first (bachelor's) level, the need to focus on the military-professional component of the educational process in modern conditions of armed resistance to Russian aggression, as well as the ability of applicants for higher military education as future officers to effectively manage subordinate personnel and successfully carry out assigned combat missions, taking into account the best experience of conducting combat operations. In addition, it was found that a necessary condition for this is the acquisition by applicants for higher education of such competencies as the ability to plan, organize and conduct combat as a unit, to apply tactical techniques of special actions (operations) of military formations with law enforcement

functions in various conditions. The article substantiates theoretical principles and develops practical recommendations for improving the conditions for the formation of these competencies in the educational process using complex tactical exercises and bilateral exercises during complex field exercises, focusing on the ability to competently plan and effectively manage the actions of subordinates by future officers.

Further research may be aimed at diversifying the methods of conducting complex tactical training, combining it against the background of a single tactical situation with the use of weapons (conducting training shootings), including group weapons and the use of armored vehicles; adapting this lesson, based on the level of acquired knowledge and skills, for implementation with higher education students in the first, second and third years of study.

Keywords: *professional competence; higher education students; future officers; complex tactical training; bilateral tactical training; control of unit actions during combat.*